

FAKULTNÍ NEMOCNICE®
OLOMOUC

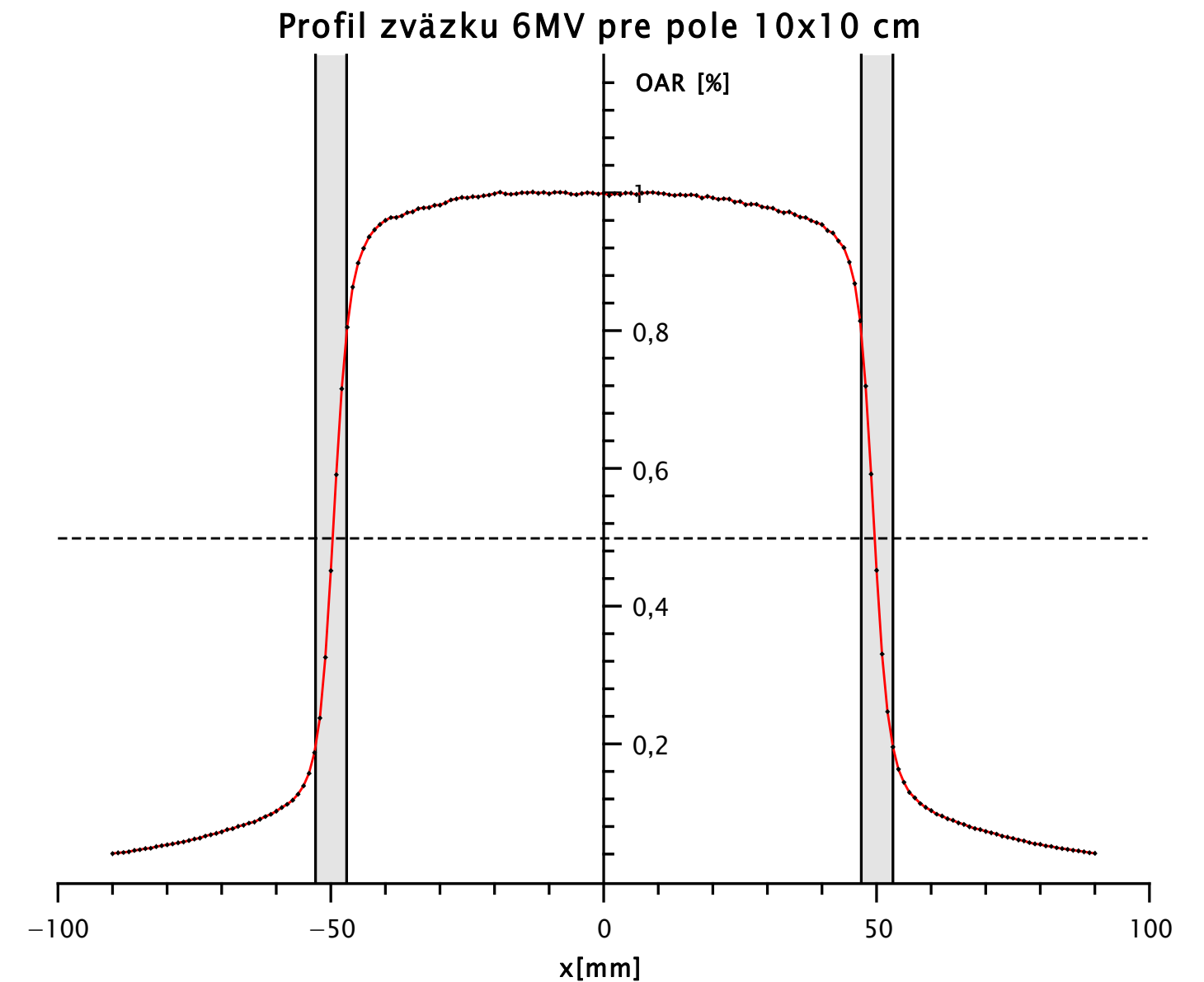
Transformace dávkových profilů měřených detektory o různém objemu pro potřeby jejich porovnání

Dominik Fábry

Oddělení lékařské fyziky a radiační
ochrany FN Olomouc

Profil radiačného zväzku

- ✓ Graf závislosti parametru off-axis ratio na priestorovej súradnici x
- ✓ $OAR = \frac{D_{H_2O}(z_{ref}, a, x)}{D_{H_2O}(z_{ref}, a, 0)}$, kde D_{H_2O} je hodnota dávky v bode x , v referenčnej hĺbke z_{ref} , pre veľkosť poľa a
- ✓ → norma IEC 60976 (z nej čerpajúce odporúčanie SÚJB pre LU na vykonávanie PZ, ZDS a ZPS) definuje parametre, ktoré sa stanovujú z nameraných dávkových profilov

Obr. č.1: grafické znázornenie závislosti OAR na priestorovej súradnici x , šedé zvislé oblasti označujú oblasť polotieňa p_{20-80} .

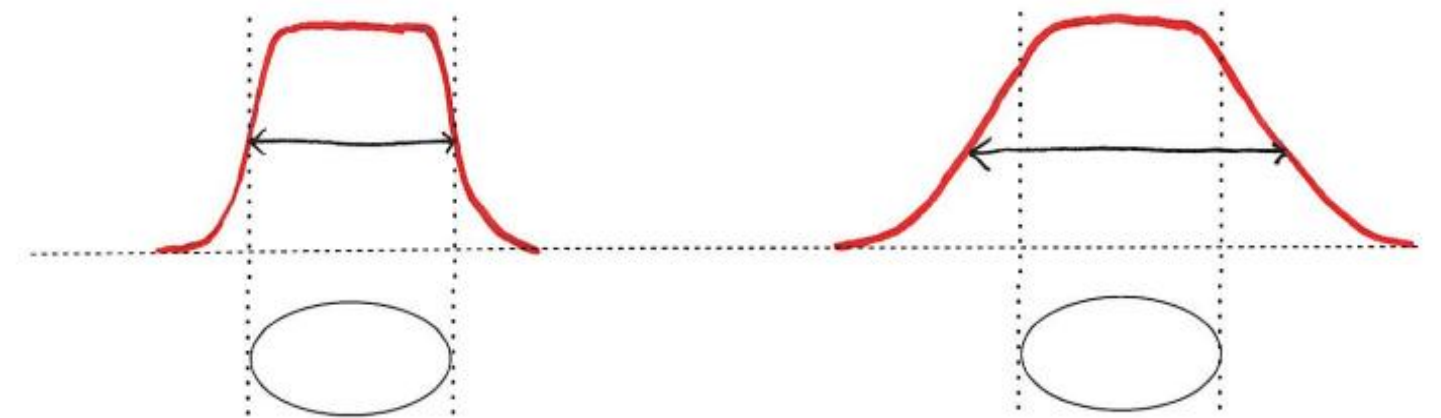
Polotieň radiačného zväzku a jeho veľkosť

Typy polotieňa podľa spôsobu jeho vzniku:

1. Geometrický - p_{geom} - daný nenulovou veľkosťou zdroja, závisí na vzdialenosti od zdroja (SAD)
2. Transmisný - p_{trans} - daný nenulovou transmisiou cez kolimačný systém (jeho okraje) a rozptylom na kolimačnom systéme
3. Radiačný - p_{rad} - daný rozptylom v médiu a nenulovým dosahom sek. e^-

→ výsledná veľkosť polotieňa je daná súčtom jednotlivých príspevkov, vzniká **fyzikálny polotieň** p_{phys} , ideálne by bolo, keby má radiačné pole čo najmenšiu veľkosť polotieňa, teda veľký dávkový gradient na okraji poľa → všeobecne sa tým docieli zvýšenie dávky v cieľovom objeme bez ďalšieho dodatočného ožiarenia okolitých štruktúr

$$p_{phys} = p_{geom} + p_{trans} + p_{rad}$$

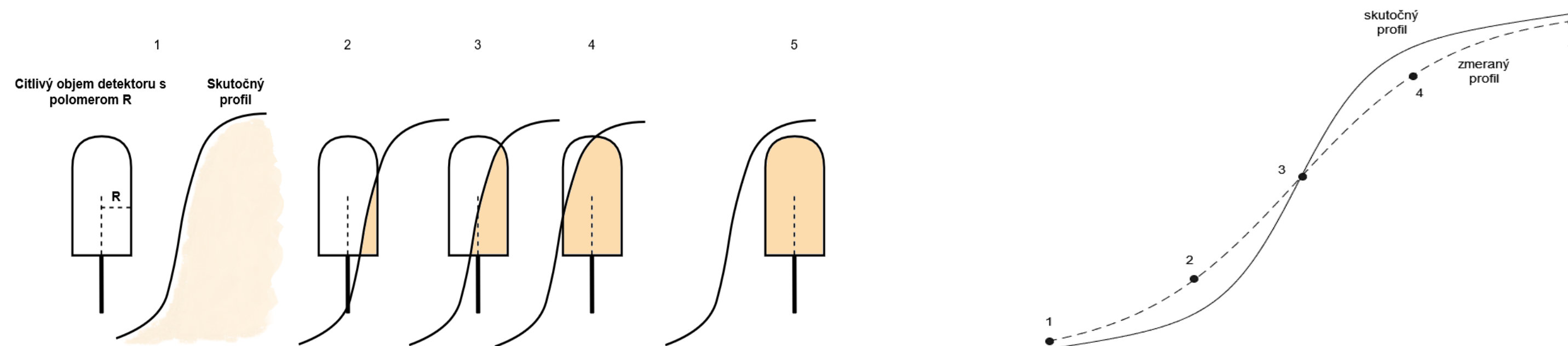

Obr. č.2: schematické znázornenie zväčšenia radiačného poľa s klesajúcim gradientom na okraji tohto poľa pri zachovaní takej dávkovej distribúcie v cieľovom objeme, ktorá splní požadované objemovo dávkové kritériá.

Vplyv detektoru IZ na meranú hodnotu ionizácie

Samotný detektor žiarenia spôsobí v okamihu merania **perturbáciu** fyzikálneho polotieňa daného profilu, to znamená zmenu veľkosti a tvaru polotieňa nameraného profilu v porovnaní s fyzikálnym polotieňom tohto profilu. Všeobecne nastáva vplyvom detektoru **rozšírenie veľkosti polotieňa** (zmenšenie gradientu) a aj zväčšenie veľkosti poľa. Rozlišujú sa dva spôsoby, ktorými detektor (jeho konštrukčné parametre) ovplyvňuje množstvo zozbieraného náboja vo svojom detekčnom objeme, teda výslednú hodnotu odozvy. IK s citlivým objemom $0,1 - 0,2 \text{ cm}^3$ spôsobí rozšírenie polotieňa o $0,2$ až $0,3 \text{ cm}$.

Obr. č.3: schematické znázornenie merania profilu zväzku a perturbácie polotieňa tohto profilu.

Vplyv detektoru IZ na meranú hodnotu ionizácie

01

Priemerovanie odozvy vplyvom nenulovej veľkosti citlivého (detekčného) objemu detektoru – volume averaging effect. Jedinou možnosťou, ako eliminovať túto systematickú chybu detektora, je zmenšovať citlivý objem. To však naráža na súčasné technologické možnosti.

02

Alterácia, teda narušenie distribúcie sekundárnych elektrónov v danom médiu detektorom v prípade, ak je detekčný objem tvorený materiálom s inými fyzikálnymi vlastnosťami ako je okolité médium. Nastáva zmena veľkosti p_{rad} a teda aj p_{phys} . Riešením je opäť detektor s čo najmenším detekčným objemom a materiálou ekvivalenciou citlivého objemu s médiom. Čo však opäť naráža na technologické limity.

→ oba spôsoby perturbácie sa prejavujú v oblasti veľkého gradientu dávky

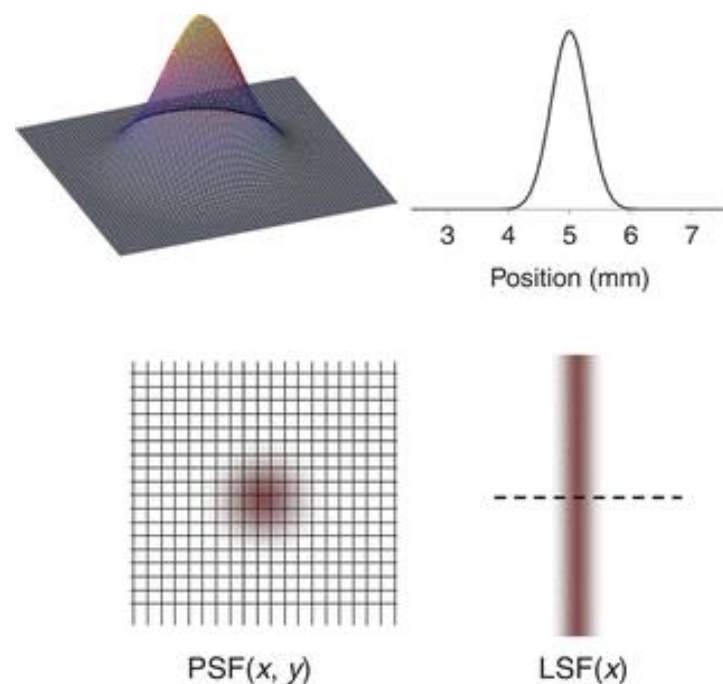
→ v prípade malých polí, teda ak $2R \geq F$, kde F je veľkosť poľa, nastáva z dôvodu zníženia maxima dávky na centrálnej osi zväzku k rozšíreniu veľkosti poľa

Matematický popis perturbácie fyzikálneho polotieňa

- ✓ Výslednú hodnotu odozvy M detektoru v danom bode x je možné matematicky popísať ako integrál súčinu skutočnej hodnoty distribúcie dávky (P_t) v tomto bode s funkciou váh

$P_m(x) = \int_{-R}^{+R} P_t(x - a)K(a)da$, kde $P_m(x)$ je zmeraný profil zväzku, $P_t(x)$ je skutočný profil zväzku a $K(a)$ je funkcia váh → uvedený zápis je zápis **1D konvolúcie**

$K(a)$ v sebe zahŕňa oba mechanizmy perturbácie polotieňa meraného profilu, charakterizuje daný detektor, v 3D prípade sa jedná o PSF (odpoveď detektoru na bodový impulz) daného detektoru, v 1D prípade o LSF

→ typicky je PSF resp. LSF daného detektoru aproximovaná Gaussovou funkciou s vhodným parametrom σ , pričom hodnota tohto parametru je závislá na polomere R citlivého objemu detektoru v smere náberu dát

$$LSF(x) = \frac{1}{\sigma(R)\sqrt{2\pi}} e^{-0,5\frac{x^2}{\sigma(R)^2}}$$

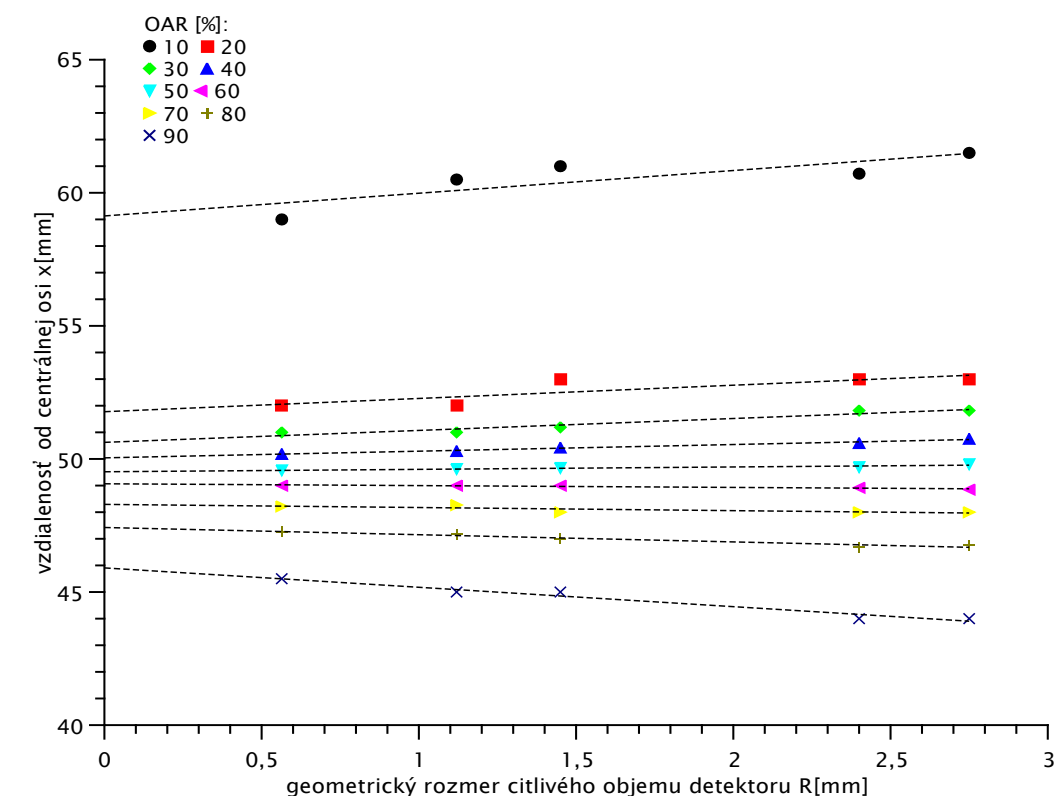
Obr. č.4: znázornenie vzťahu PSF a LSF.

Idealizácia nameraných profilov

Ako sa dopočítať z nameraných profilov k tým pôvodným, ktoré sú v danom médiu skutočne ?

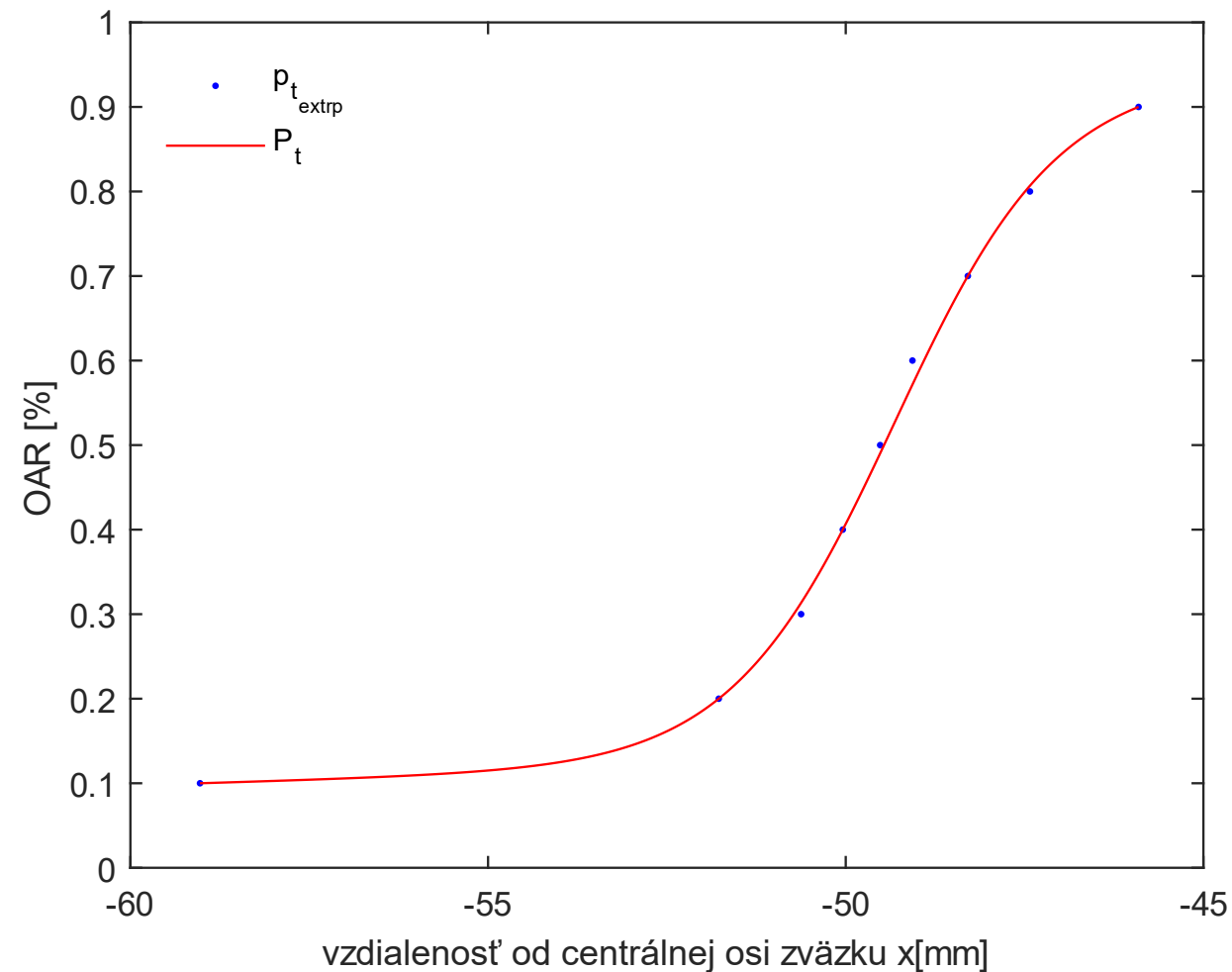
- 01 Mám LSF daného detektoru $\rightarrow$ dekonvolúcia $P_m(x)$ s danou LSF a získam $P_t(x)$ - „priamočiary“ spôsob na základe matematického popisu perturbácie, využitie konvolučného teorému
- 02 Použiť vhodný detektor (dióda, diamant) a považovať namerané profily za skutočné
- 03 Extrapolovať hodnoty polotieňa na nulovú veľkosť detektora

Ako sme postupovali vo FN OL ? $\rightarrow$ extrapoláciou na nulový objem sme určili $P_t(x)$ (teda extrapolované profily považujeme za tie skutočné) $\rightarrow$ následne sme iteratívne riešili konvolúciu $P_t(x)$ s LSF s meniacim sa parametrom σ pokiaľ nedosiahlo R^2 medzi $P_m(x)$ a $P_{m,conv}(x)$ minimum $\rightarrow$ získali sme LSF daného detektoru a porovnali na overenie správnosti $P_t(x)$ s $P_{t,deconv}(x)$

Obr. č.5: grafické znázornenie lineárnej extrapolácie na nulový objem detektoru závislosti vzdialenosti danej hodnoty OAR na R pre pole 10x10 cm.

Idealizácia nameraných profilov

Obr. č.6: grafické znázornenie prekladu bodov určených extrapoláciou pre pole 10x10 cm, $R^2=0,9981$.

$$P_t(x) = \frac{a}{1 + e^{b*(x-c)}} + \frac{a_1}{1 + e^{b_1*(x-c)}}$$

$p_{m20-80} - p_{t20-80}$ [mm]					
Diode P	micro-Diamond	PinPoint 3D	Semiflex 3D	Semiflex	Star-Check
$0,6 \pm 0,19$	$0,98 \pm 0,24$	$1,6 \pm 0,3$	$2,46 \pm 0,36$	$2,58 \pm 0,35$	$4,3 \pm 0,69$

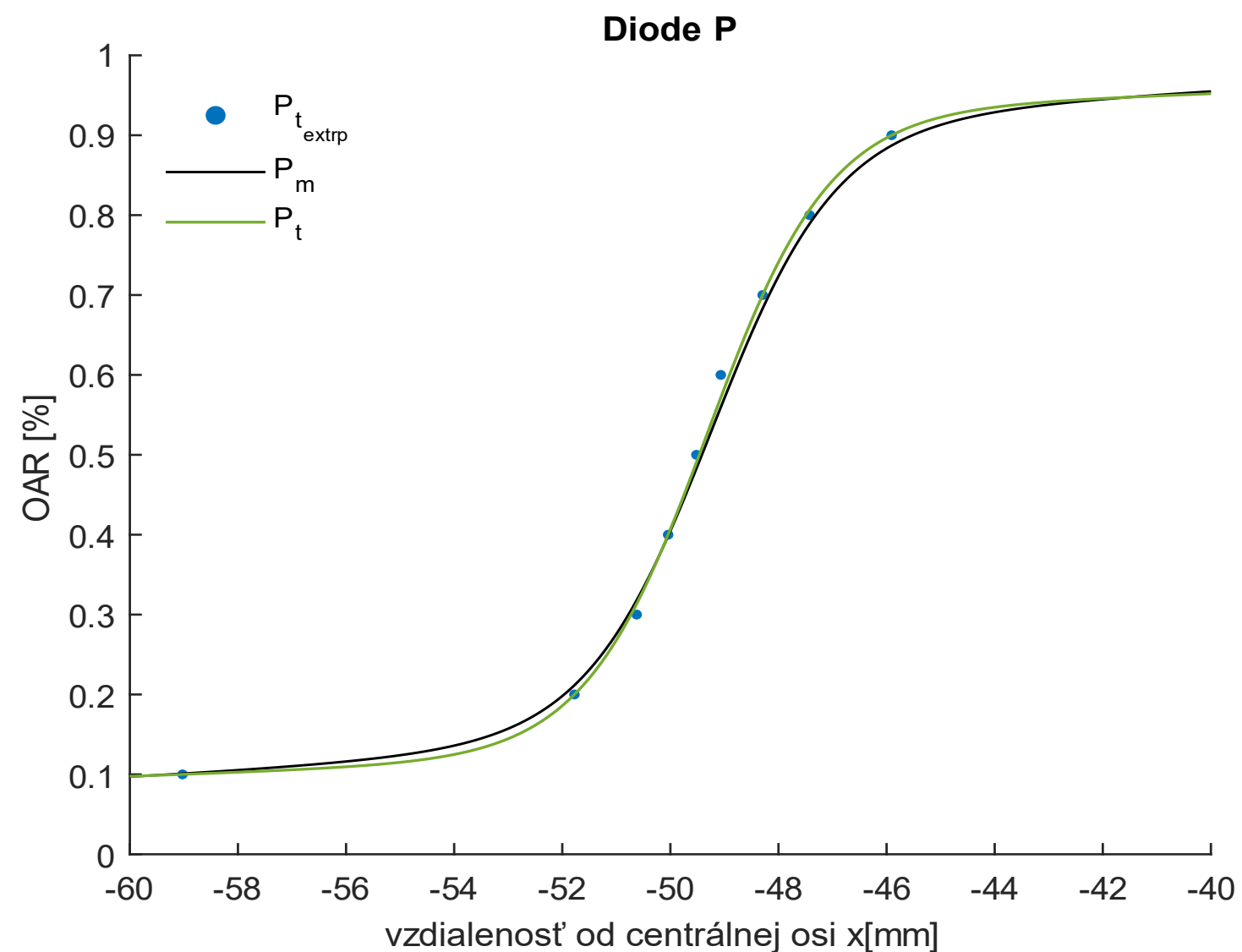
Tab. č.1: priemerná hodnota (rôzne veľkosti poľa) rozšírenia veľkosti polotieňa detektorom.

$\frac{p_{m20-80} - p_{t20-80}}{p_{t20-80}}$ [%]					
Diode P	micro-Diamond	PinPoint 3D	Semiflex 3D	Semiflex	Star-Check
$16,09 \pm 5,87$	$25,04 \pm 4,67$	$40,96 \pm 6,31$	$66,69 \pm 11,98$	$63,54 \pm 11,16$	$110,1 \pm 15,73$

Tab. č.2: priemerná hodnota (rôzne veľkosti poľa) relatívneho rozšírenia veľkosti polotieňa detektorom.

Idealizácia nameraných profilov

Obr. č.7: grafické porovnanie profilu získaného extrapoláciou a profilu určeného meraním Diódou P, pole veľkosti 10x10 cm

→ z grafu je možné pozorovať relatívnu zhodu oblasti polotieňa určeného meraním a extrapoláciou

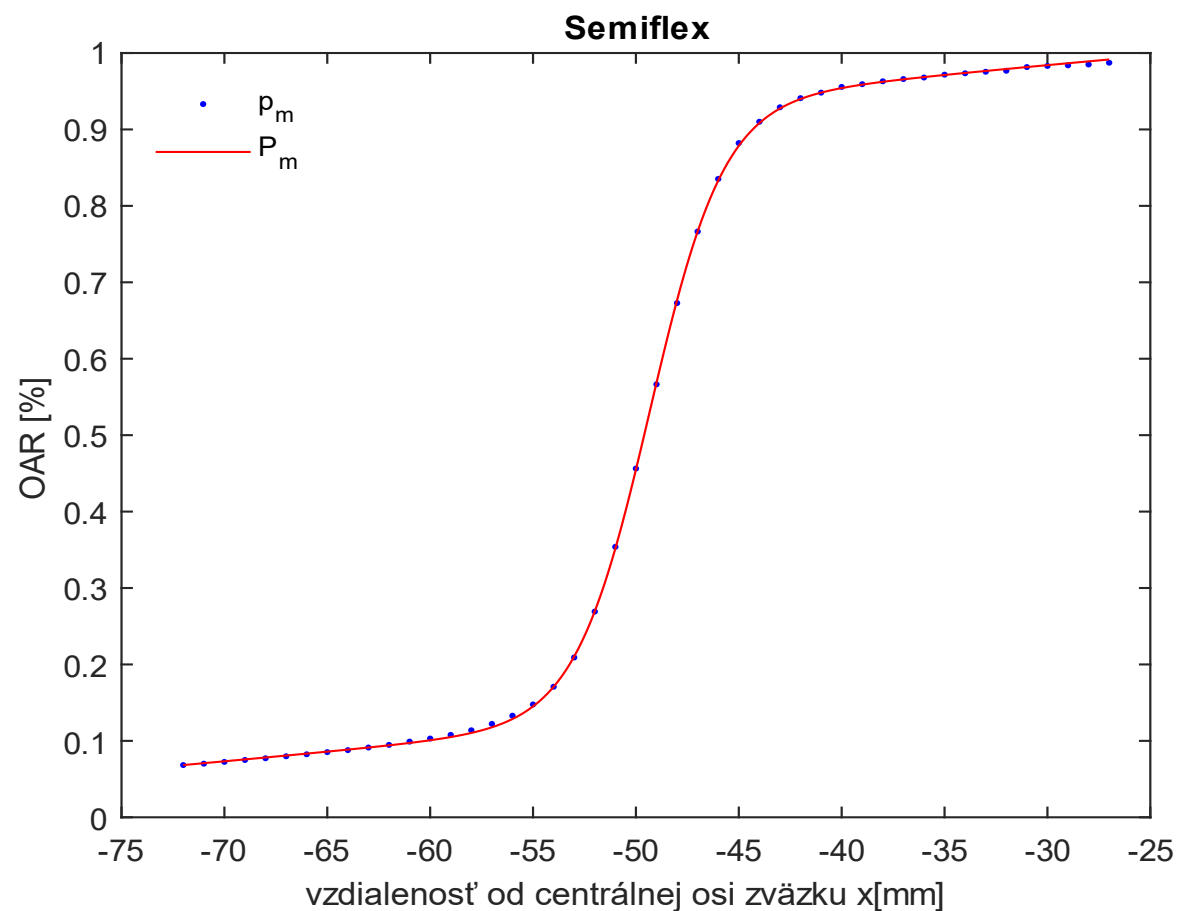
→ oblasť polotieňa určená meraním diódou má o niečo menší gradient → efekt perturbácie

→ pre veľkosť poľa 10x10 dióda rozšíri polotieň o 0,38 mm

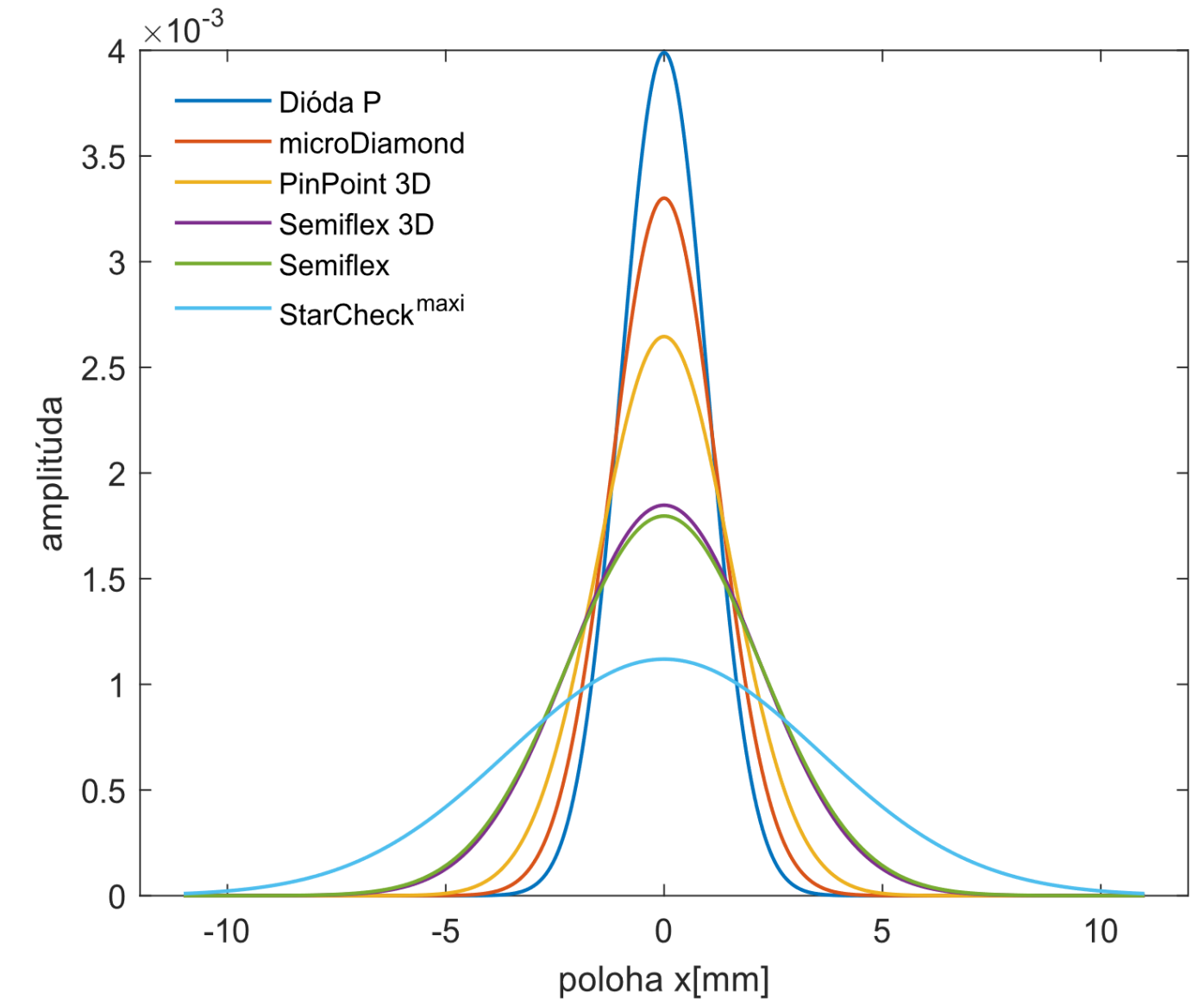
Idealizácia nameraných profilov

výsledná σ [mm] a hodnota R [mm]						
Detektor	Diode P	micro-Diamond	PinPoint 3D	Semiflex 3D	Semiflex	Star-Check
σ [mm]	1	1,21	1,51	2,16	2,22	3,57
R [mm]	0,564	1,12	1,45	2,4	2,75	4

Tab. č.3: hodnota parametru σ a R pre 7 rôznych detektorov.

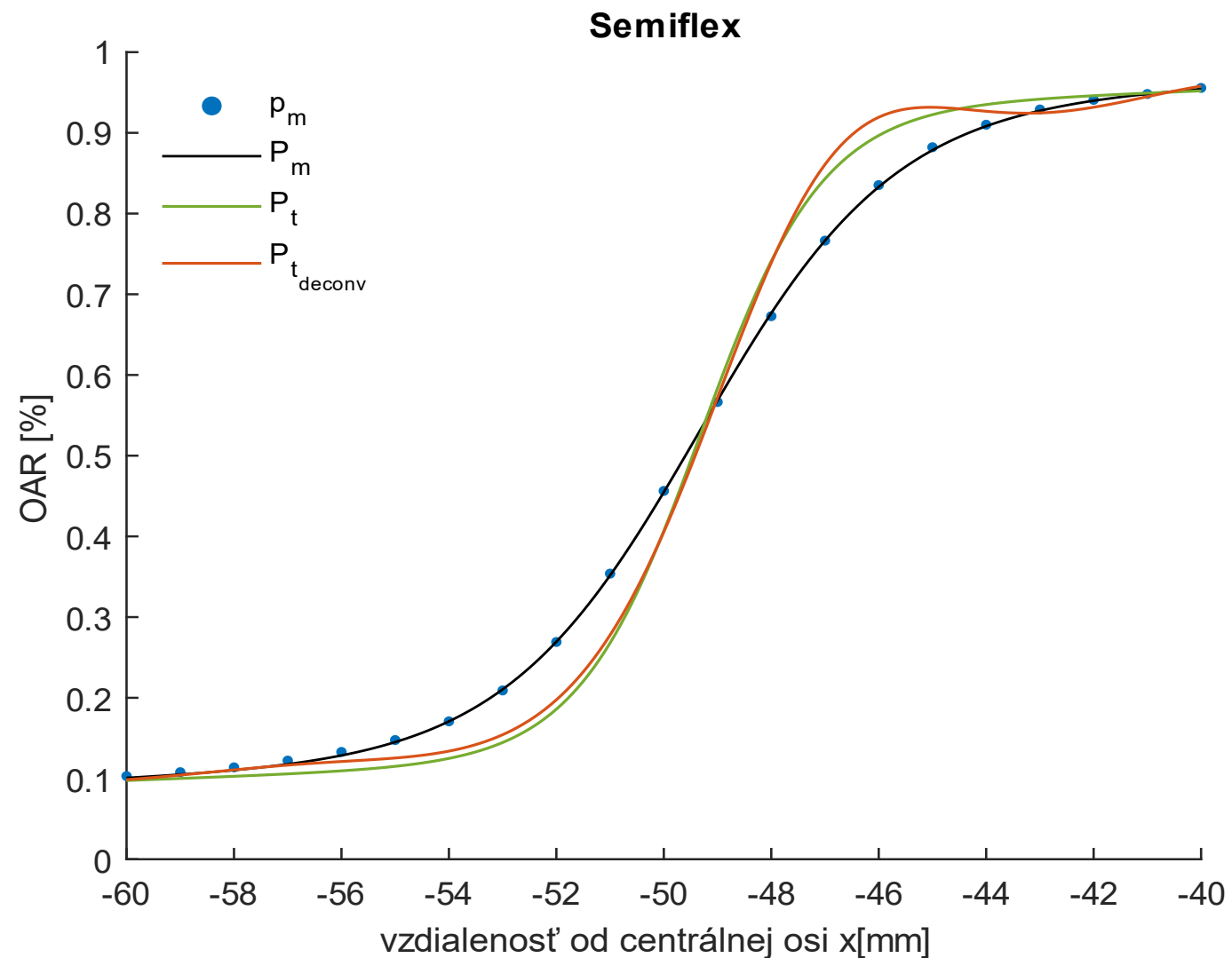

Obr. č.9: grafické znázornenie prekladu hodnôt OAR stanovených na základe merania ionizačnou komorou semiflex pre pole 10x10 cm, $R^2=1$.

Obr. č.8: grafické znázornenie výsledných LSF pre každý detektor s určeným parametrom σ .

Idealizácia nameraných profilov

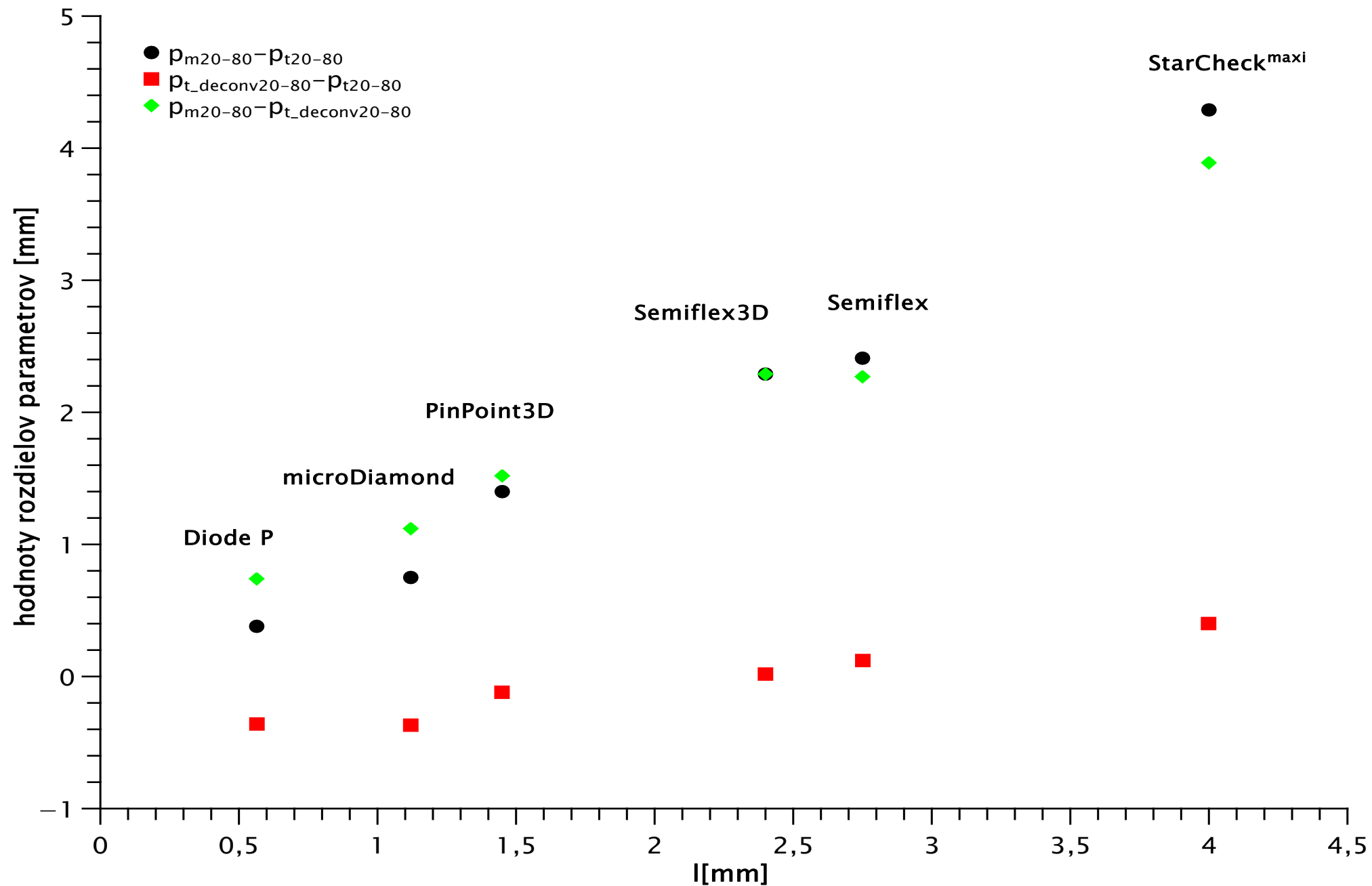

Obr. č.10: grafické porovnanie idealizovaného profilu (polotieňa) dekonvolúciou s profilom určeným extrapoláciou a s nameraným profilom IK Semiflex, pole 10x10 cm.

$ p_{t_{deconv}20-80} - p_{t20-80} $ [mm]					
Diode P	micro-Diamond	PinPoint 3D	Semiflex 3D	Semiflex	Star-Check
$0,25 \pm 0,2$	$0,26 \pm 0,12$	$0,28 \pm 0,25$	$0,32 \pm 0,23$	$0,23 \pm 0,17$	$0,62 \pm 0,26$

Tab. č.4: priemerné hodnoty absolútnych hodnôt rozdielu medzi veľkosťou polotieňa určené z už idealizovaného profilu a z profilu určeného extrapoláciou. Priemerné hodnoty boli spočítané z hodnôt pre rôzne veľkosti poľa.

Idealizácia nameraných profilov

→ dekonvolúciou nie je možné úplne eliminovať vplyv detektoru na meranie – záporné hodnoty sú výsledkom voľby parametru σ

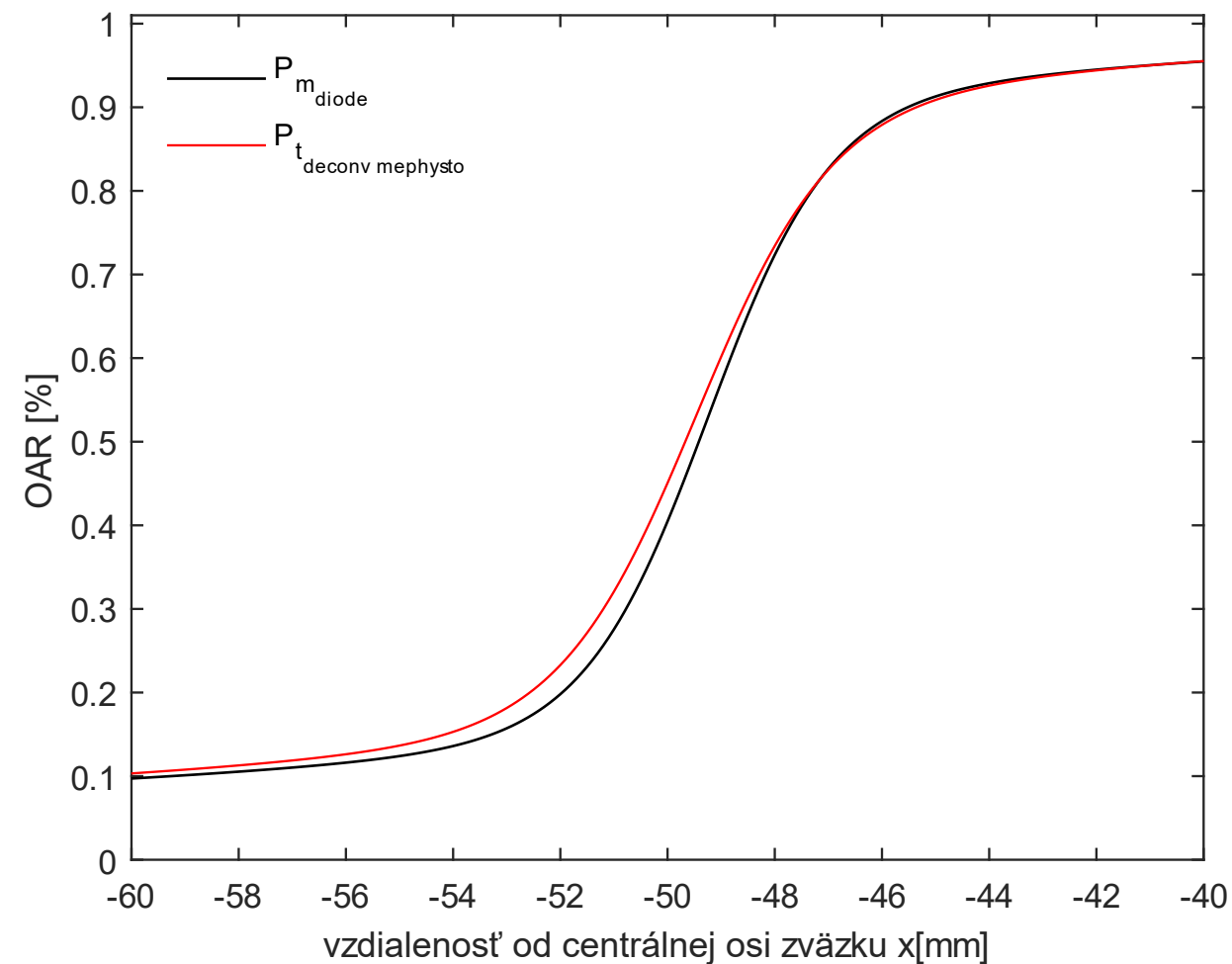
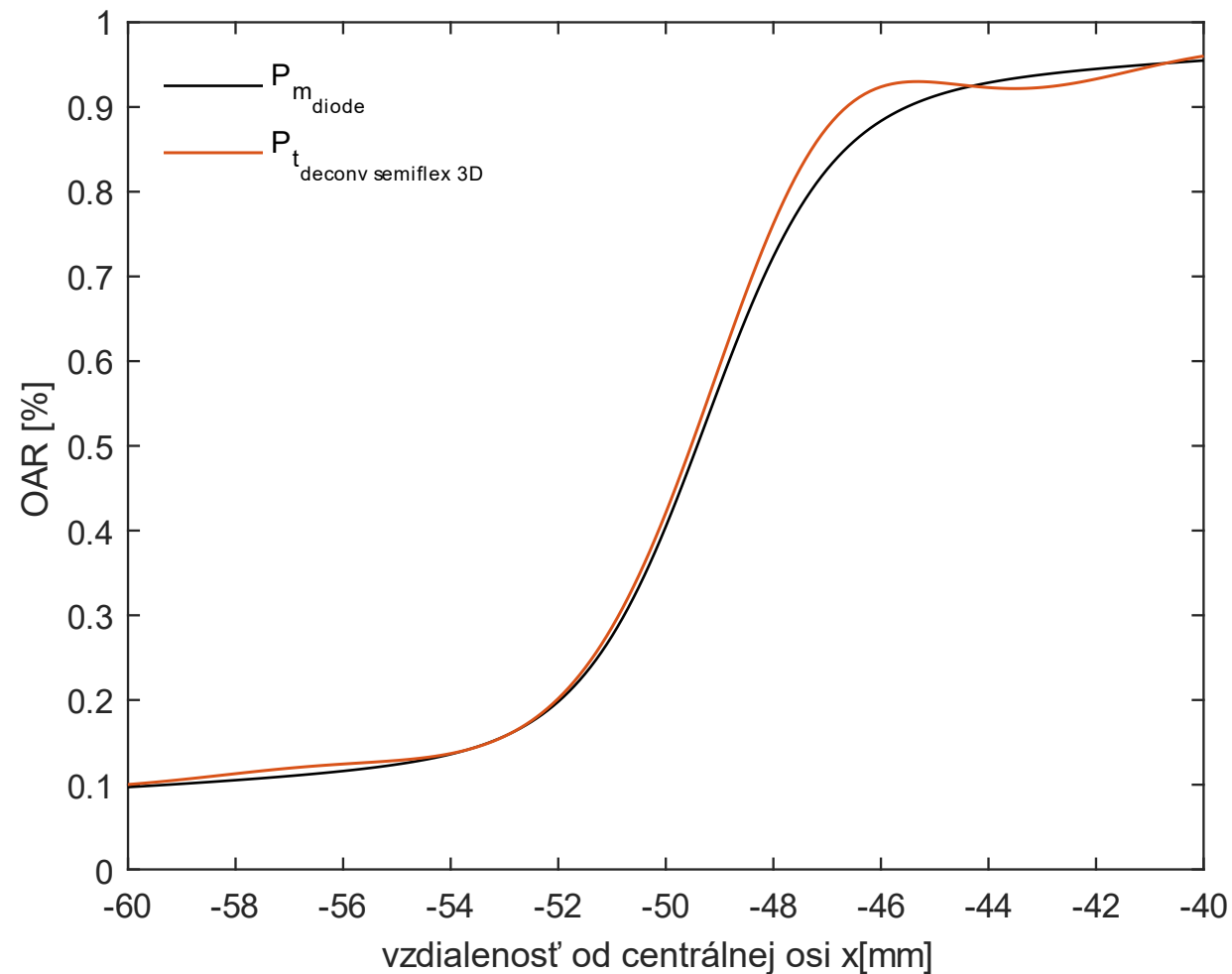
→ pre každý detektor mám určenú σ , teda môžem namerané profily idealizovať (potreba vhodného softwarového riešenia)

Obr. č.11: grafické znázornenie rozdielov jednotlivých parametrov pre všetky použité detektory a veľkosť poľa 10x10 cm. Hodnoty znázornené čiernou farbou označujú chybu zavedenú meraním, zelená označuje o koľko bola táto chyba korigovaná idealizáciou a červená udáva rozdiel medzi idealizovanou a extrapolovanou veľkosťou polotieňa.

Idealizácia nameraných profilov – dekonvolúcia v Mephysto

v software Mephysto možná idealizácia nameraných dát IK Semiflex 3D (funkcia deconvolve)

Hodnoty pre pole 10x10 cm:

$$p_{m20-80_{diode}} = 4,66\text{ mm}$$

$$p_{t20-80_{deconv}} = 4,3\text{ mm}$$

$$p_{t20-80_{deconv\ mephysto}} = 5,38\text{ mm}$$

$$p_{m20-80_{sem\ 3D}} = 6,57\text{ mm}$$

Obr. č.12: grafické porovnanie meraním stanovenej oblasti polotieňa diódou s idealizovanou oblasťou polotieňa dekonvolúciou, ktorá bola stanovená na základe merania IK Semiflex 3D, veľkosť poľa 10x10.

DĚKUJEME ZA POZORNOST

FAKULTNÍ NEMOCNICE OLOMOUC

FAKULTNÍ NEMOCNICE®
OLOMOUC